

ταλίπει τὸν υἱὸν τοῦ Φρειδερίκον καὶ τὸν ἀνεψιὸν τοῦ βαρῶνον Δρόστ, ἀλλ' οὗτοι στερούμενοι δυνάμεων καὶ βιασθέντες ὑπὸ τῶν γαλλικῶν στρατευμάτων ἠναγκάσθησαν νὰ καταλίπωσι τὴν νῆσον μετ' ὀλίγον.

Ἐν τούτοις ὁ Θεόδωρος ἐξηκολούθησε τὴν θλιβεράν αὐτοῦ ὁδύσειαν, περιερχόμενος τὴν Εὐρώπην καὶ ἐπὶ ματαίῳ ἐπικαλούμενος τὴν συνδρομὴν τῶν ἰσχυρῶν. Μετέβη καὶ αὖθις εἰς Ρώμην, εἰς Βενετίαν, εἰς Κοπεγχάγην, εἰς Γερμανίαν, διατηρῶν πάντοτε ἀνταπόκρισιν μετὰ τῶν ὀλίγων ἐν Κορσικῇ ἀπομεινάντων πιστῶν φίλων του. Τὸ 1739, ὅτε οἱ Γάλλοι ἀπῆλθον τῆς Κορσικῆς ἐνθαρρυνθεὶς ἐπεχείρησε νέαν κἀθοδὸν καὶ παρουσιάσθη πάλιν πρὸ τῆς νήσου ἐπιβαίνων πλοίου, ὅπερ ἐχορήγησεν αὐτῷ ὁ ἄγγλος ναύαρχος Μαθιούς. Ἀπεβιβάσθη, διένειμε πάλιν ὅπλα καὶ πολεμεφόδια, πλὴν τὰ πνεύματα εἶχον ἐπαισθητῶς μεταβληθῇ, καὶ ἐν ἀπορίᾳ ὁπαδῶν ἐδέησε νὰ ἐπιβιβάσθῃ ἐκ νέου εἰς τὸ πλοῖον. Ἀγανακτῶν διὰ τὴν ἀποτυχίαν καὶ μὴ πειθόμενος εἰς τὰς συμβουλὰς κατέφυγεν εἰς τὴν βίαν καὶ ἠθέλησε νὰ βομβαρδίσῃ τὸ Αἰάκκιον, πρωτεύουσαν τῆς νήσου, ἀλλὰ μία γαλλικὴ φρεγάτα ἀντετάχθη καὶ παρεκώλυσε τὸ διάβημά του. Τότε ἐγκαταλειφθεὶς παρὰ τῶν Ἀγγλων, μετέβη εἰς Λονδίνον, ὅπου ἕτεροι θανεῖσται τὸν ἐνέκλεισαν εἰς τὰς διὰ χρέη φυλακᾶς. Ἐκεῖ εἰμαρτο νὰ καταλήξῃ τὸ ἐφήμερον τοῦ ἀνδρὸς μεγαλεῖον!

Ὁ ἐκπτώτος μονάρχης ὑπέστη ἐν τῇ εἰρκτῇ ὀδυνηρὰς στερήσεις, ἃς προσεπάθησε ν' ἀνακουφίσῃ δι' ἐράνου ὁ διαπρέπων τότε ἐν Ἀγγλίᾳ σὺρ Ὁράτιος Οὐώλπωλ, εὐσπλαγχνισθεὶς αὐτόν. Μετὰ τριετὴ φυλακίσιν τὸ δικαστήριον ἀναγνώρισαν τὴν πλήρη ἀκτημοσύνην του διέταξε τὴν ἀποφυλάκισίν του· ἀλλ' ὀλίγας ἡμέρας ἔχρη τὴν ἐλευθερίαν, διότι καταβλήθεις ὑπὸ ὧν κακουχιῶν ἀπέβιωσε τὴν 11 Δεκεμβρίου 1756 ἐν ἡλικίᾳ ἐξήκοντα ἐξ ἐτῶν. Ἐτάφη εἰς τὸ κοιμητήριον τῆς Ἀγίας Ἀννης τοῦ Οὐεστμίνστερ, ἐπὶ τοῦ τάφου του δὲ τῇ ἐπιμελείᾳ τοῦ Οὐώλπωλ ἐχαράχθη ἐπιτύμβιον πεντάστιχον, ἐν τῷ τελευταίῳ στίχῳ τοῦ ὁποίου περιείχετο ἡ ἐξῆς παραδοξοφανὴς ἀλλὰ κατὰ γράμμα ἀληθὴς ἔννοια: «*Η τύχη ἐδῶρσεν αὐτῷ ἐν βασιλείῳ καὶ ἠρνήθη αὐτῷ τὸν ἄρτον!*»

Τοιοῦτος ὑπῆρξεν ὁ παράδοξος αὐτός ἀνὴρ, ὁ κατὰ τὸν πολυπλαγκτὸν αὐτοῦ βίον ἀπολαύσας τοῦ ἐξοχωτάτου τῶν δώρων τῆς τύχης καὶ δοκιμάσας ἐνταυτῷ τὰς ἐσχάτας τῶν πικριῶν. Καὶ δύναται μὲν νὰ χρησιμεύσῃ καὶ ὁ βίος οὗτος παρὰ τὴν κωμικὴν του ἀπόχρωσιν ὡς ἐν ἐπὶ πλέον κεφάλαιον εἰς τὸ αἰώνιον διδάγμα περὶ τῆς ματαιότητος τῶν ἐγκοσμίων καὶ τῆς ἀσταθείας τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων· ἀλλ' ἡ τέ-

χνη πρακτικώτερον ἐπωφελέθη ἐξ αὐτοῦ, ἀποκτήσασα ἓνα ἔτι περιεργὸν τύπον ἐν τῇ ἀναπαράστασει τοῦ ἀνθρωπίνου χαρακτῆρος. Ὁ Βολταίρος, ὁ εἰρων φιλόσοφος, σύγχρονος ὢν τῶν γεγονότων, ἄτινα διηγήθημεν, δὲν ἠδύνατο νὰ τὸν παραβλέψῃ καὶ εἰσῆγαγεν αὐτόν εἰς τὸ διήγημα τοῦ *Candide*· ὁ δὲ ἄγγλος μυθιστοριογράφος Σμόλλετ, ὁ μεταφράσας τὸν Δὸν Κισσώτ, κατὰ συγκυρίαν καθειρχθεὶς ἐν τῇ αὐτῇ φυλακῇ μετὰ τοῦ Θεοδώρου, ἔνεκα τῆς δημοσιεύσεως ἐλευθεριάζοντος τινος ἔρθρου του καὶ προσωπικῶς γνωρίσας αὐτόν, ἠθέλησε νὰ πλάσῃ καὶ αὐτὸς τύπον ἀνάλογον πρὸς τὸν ἀθάνατον ἥρωα τοῦ Θεοβάντες, καὶ ἐξέλεξε ὡς πρωταγωνιστὴν τὸν ἀτυχῇ βασιλέα τῆς Κορσικῆς ὑπὸ ψευδώνυμον εἰς τὸ κατὰ τὸ 1762 ἐκδοθὲν μυθιστόρημά του *σὺρ Λάροσελὸτ Γκρήδς*.

X. ANNINOS.

ΤΟ ΣΙΓΑΡΟΝ.

(Διήγημα Ἰουλίου Κλαρετῆ).

— Μάλιστα, κύριε, συνέβηκε εἰς τοὺς πολέμους τοῦ δὸν Κάρλου, εἰς τὸν τελευταῖον πόλεμον. Ὁλος ὁ βασκικὸς τόπος, τὰ χωρὶς τοῦ Ἀη-Σεβαστιανοῦ, τὰ βουνὰ γύρω, ἐβάφθηκαν ἀπὸ αἷμα καὶ ἐμίρισαν ἀπὸ μπαρούτη, μῆνες καὶ μῆνες. Θὰ εἶδες στὸ δρόμο τοίχους ριγμένους καὶ μαυρισμένους. Ἐκεῖ πέρα ἦταν ὅλο καὶ σπῆτια γελαστὰ καὶ εὐτυχισμένα. Τώρα εἶνε χαλάσματα, νεκροταφεῖα σχεδὸν. Αὐτὰ ἔχει ὁ πόλεμος.

Ἐπρεπε νὰ ἰδῆς πῶς ἐχτυπιῶνταν. Ἀπὸ τὴν μιὰ μεριὰ οἱ καρλισταὶ καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλην τὸ ταχτικόν. Ἐπέρασαν ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς δρόμους σκοτωμένοι καὶ λαβωμένοι, δυστυχισμένα παιδιά, ὅπου καταλάβαιναν ποῦ τὰ ἐπήγαιναν καὶ ἐρωτοῦσαν γιὰτί... γιὰτί... Ἐυφύλιος πόλεμος, ὡμορφο πρᾶμμα ὁ ἐμφύλιος πόλεμος! Καὶ νὰ συλλογιέται κανεὶς ὅτι αὐριοὺν ἤμπορεῖ νὰ ξαναρχίσῃ! Ποιὸς τὰ ζεῦρει αὐτὰ! Τοὺς ἀνθρώπους τοὺς δέρνει τόση κουταμάρα!

Κατάλαβες, ἓνα πρῶτ' μᾶς λένε ἦρθε ὁ Βασιληᾶς, ὁ δὸν Κάρλος ἐφθασε. Ἡ παλιὰ μαγικὰ φουσκώνει καὶ οἱ χωριάται μας, οἱ Βάσκοι σηκώνονται, πᾶνε στὸν πρίγκηπα καὶ τοῦ κάμνουν στρατό. Καὶ ὅλα αὐτὰ γιὰ νὰ φορέσουν μιὰ εὐμορφη στολή, μὲ τὸ κασκέτο στραβά, νὰ μπαίνουν στὰ χωριά μὲ τῆς σάλπιγγες καὶ ἄμα κάμουν τὰ τουφέκια τους πυραμίδες νὰ χορεύουν τῆς ὡμορφες κοπέλαις. Ἀκόμη ὅμως καὶ γιὰ ν' ἀκούσουν τῆς σφαῖρας νὰ σφυρίζουν, γιὰτί οἱ Βάσκοι μας εἶνε γενναῖοι, ζοῦν μὲ λίγα πρᾶμματα καὶ ζεῖρουν νὰ πεθαίνουν. Μόνον ποῦ τὸ

θέρος, ἡ μηλιαῖς, ὅλο τους τὸ βιὸς πάει λέγωντας! Ἐπολέμαγαν ὅλη τὴν ἡμέρα. Τρία χρόνια ἐπολέμαγαν. Ἐρχόντουσαν ὥραις, κύριε, ὅπου ὅλοι αὐτοὶ οἱ δρόμοι ἐμαύριζαν ἀπὸ συμπατριώταις, ἀπὸ ἀδερφούς, οἱ ὅποιοι δὲν ἐσυλλογίζονταν ἄλλο παρὰ ποιὸς νὰ σκοτώσῃ τοὺς πλείοντερους.

Ἐέρεις τὴν ἱστορία τῆς πολιορκίας τοῦ Βιλβάο, ὅταν οἱ Καρλισταὶ τὸ εἶχαν σφίξει σὰν σὲ δυὸ σίδερα. Ἐπρεπε νὰ ἐλευθερωθῇ ἡ πόλις καὶ οἱ στρατιῶται τοῦ δὸν Κάρλου ἐκρατοῦσαν τὰ στενά, ἀντιστέκοντο στὰ γιουρούσια, ἐκομματίζαν τὰ στρατέμματα ποῦ τοὺς ἐστελλαν καταπάνω μὲ τὴν μπαϊονέττα. Ὁ ἀρχηγὸς τοῦ δὸν Κάρλου ὅπου διοικοῦσε κατὰ τοῦτο τὸ μέρος ἐλέγουνταν Ζουκαράγας. Παλληκάρι, ἥρωας ἀληθινός. Ἦταν πρῶτα ἀξιωματικὸς στὸ στρατὸ καὶ ἐγύρισε πίσω στὴν κυβέρνησι τῆς Μαδρίτης τὸ σπαθὶ τοῦ λέγοντας: «Νὰ τὸ δόσετε 'σ' ἄλλον, γιὰ νὰ μὲ πολεμήσῃ. Ἐμένα τὸ σπαθὶ ποῦ θὰ κρατῶ πρὶν μού τὸ ἔδωκεν ὁ Βασιλεῖς μου». Ἦταν τριάντα χρόνων, ὡμορφος, ψηλός, λεβέντης! Ἐκρατοῦσε τὸ βουνό ἀπὸ τοῦτο τὸ μέρος καὶ δὲν ἔμπορευσε κανεὶς νὰ τὸν ζετοπίσῃ. Κάθε ἡμέρα ἐστελλαν ἐναντίον τοῦ ὅλο καὶ νέο στρατό, τὸν καλλίτερο στρατό. Τοὺς ἐβλέπαμε ὅταν ἐγύριζαν οἱ δυστυχισμένοι οἱ στρατιῶται σκακατεμένοι, δεκατισμένοι, μὲ τοὺς ἀξιωματικούς των, τοὺς ὁποίους ἔφερναν πίσω ἀπάνω σὲ αἵματωμένα φορεῖα. Ἀκούγαμε τοὺς στρατιώτας ὅπου λέγανε: «Νὰ ἡ Ἰσπανία ξεπαστρεῖται τὴν Ἰσπανία!»

Ὁ Ζουκαράγας! Κάθε φορὰ ὅπου ἐνικοῦσε τὸν ἐθνικὸ στρατὸ ἡ δόξα του ἐμεγάλωνε. Ἐλέγαν: «Ἀναστήθηκε ὁ Θωμᾶς Ζουμαλακαρέγας!», τὸ ἀνίκητο παλληκάρι τοῦ προτερινοῦ πολέμου τοῦ δὸν Κάρλου, στοὺς παλμούς χρόνους. Ὡς καὶ τὸ ὄνομά του ἀκόμα ἐμμοιάζε καὶ ἔκαμε τὸν Ζουκαράγαν ἄλλον Σίδ, ὅπου τὸν ἐτραγουδοῦσε ὁ λαός.

Ὁ στρατηγὸς ὅπου ἐδιοικοῦσε στὴν Ἐρνάνη—στὴ μικρὴ πολιτεία, ὅπου, καθὼς ἔλεγε χθὲς ἡ ἐφημερίδα, ὁ ποιητὴς σας ὁ Οὐγκώ, ἐπέρασε ὅταν ἦταν παιδὶ καὶ τοῦμεινε εἰς τὸν νοῦ ἡ ὀνομασία—ὁ στρατηγός, ποῦ ἐστελνε τοὺς δυστυχισμένους τοὺς στρατιῶτας ἐναντίον τοῦ Ζουκαράγα, ἦτανε σὰν τρελὸς ἀπὸ τὸν θυμὸ του. Εἶχε ὀρκισθῇ νὰ περάσῃ τὰ στενά, νὰ λυώσῃ τοὺς κοκκινόσκουφους, νὰ φτάσῃ εἰς τὸ Βιλβάο. Μάλιστα! Σὲ κάθε γιουρούσι τὴν ἐπάθαινε. Ὁ στρατὸς ἐγύριζε πίσω σκακατεμένος καὶ ἄφηνε στοὺς δρόμους σκοτωμένους καὶ σκοτωμένους.

Ἐνα βράδυ, στὴν πλατεῖα τοῦ Ἀἰουνταμιτ, ἐκεῖ ἀπάνω, κυττάζοντας τοὺς στρατιῶτας του, οἱ ὅποιοι ἀργά, κουφὰ γύριζαν πίσω 'στὸ

στρατόπεδό τους, καὶ ἀπὸ μακριὰ ἀκούγαμε τὸ κανόνι τοῦ Ζουκαράγα καὶ ἐβλέπαμε τὸν κανόνι ν' ἀνεβαίνει σιγὰ σιγὰ ἀπὸ τὸν κάμπο, πάνω στὰ κοκκινισμένα βουνά, ὁ στρατηγὸς Γαρρίδος—μὲ τὰ ἄσπρα του μαλλιά καὶ τὸ κασκέτο του, τὸ κασκέτο ὅπου ἄλλοτε τὸ εἶχαν κάμει κόσκινο ἡ σφαῖρες στὸ Μαρόκο—ἔσφιγγε τῆς γροθίης του, ἔβγαζε ἀστραπαῖς ἀπὸ τὰ μάτια του καὶ ἔλεγε: — Ἀ! αὐτὸς ὁ Ζουκαράγας, ὁ ἄθλιος Ζουκαράγας. Ἐδινὰ τὴ ζωὴ μου γιὰ νὰ σκοτωθῇ! Καὶ σ' ὅποιον τὸν σκοτώσῃ βιδὸς ὁ λόκληρος!

Ἦταν τρελὸς ἀπὸ τὴ λύπη του, ἐκλαιγε νὰ βλέπῃ τὰ συντάγματά του νὰ λυώνουνε σὰν τὸ χιόνι, ὅπου ἔλυωνε ἐκεῖ 'πάνω στὰ στενά!... Τοῦ ἐφαίνονταν ὅτι ὅλα ἐκεῖνα τὰ σκοτωμένα παλληκάρια ποῦ εἶχαν γεμίσει τοὺς δρόμους ἦτανε παιδιὰ του, ὅπου τοῦ τὰ ἐσκότωναν, τοῦ τὰ ἐξεκοίλιαζαν... Καὶ ποιός; Ὁ Ζουκαράγας, οἱ Βάσκοι τοῦ Ζουκαράγα, οἱ καρλισταί!

Πρὶν τελειώσῃ τὸ λόγο του ὁ γέρω Γαρρίδος, στὴ μισοσκοτεινιασμένη πλατεῖα, ἡ ὁποία εἶχε γεμίσει ἀπὸ στρατιῶται τοῦ παρουσιάσθηκε ἑνὺς ὡμορφος νέος, ἐστάθηκε 'μπροστὰ 'στὸ στρατηγόν, τὸν ἐκύτταξε κατὰ πρόσωπο καὶ τοῦ εἶπε:

— Μοῦ δίνεις ἐμένα, στρατηγέ, ὅ,τι εἶπε τώρα δὲ ἂν σκοτώσω τὸν Ζουκαράγα;

— Ποιὸς εἶσαι σύ;

— Ντόπιος, ἀπὸ δ'ὼ. Λέγουμαι Γιάννης Ἀρακούιλ. Ἀνθρωπος ποῦ δὲν φοβάται τὸν θάνατο, ἀλλ' ἀποφάσισε νὰ γείνη πλούσιος.

Ὁ στρατηγὸς τὸν ἐκύτταξε ἀπὸ πάνω ἕως κάτω.

— Εἶσαι ἀπὸ τὴν Γουτποτζίοκάν, ἐσύ; Γιατί δὲν εἶσαι μαζὴ μὲ τὸν στρατὸν τοῦ δὸν Κάρλου;

— Γιατί ἐγὼ δὲν μού καίγεται καρφὶ γι' ἄλλο ἀπὸ τὴν γυναῖκα ὅπου ἀγαπῶ.

— Εἶνε ἀρραβωνιαστικὴ σου;

— Ἀ! ἂν ἦτανε ἀρραβωνιαστικὴ μου... Ὅχι εἶνε κόρη ἐνὸς χωριάτη, ὁ ὁποῖος εἶνε πολὺ πλούσιος γιὰ μένα ποῦ εἶμαι φτωχὸς καὶ θέλει παράδες γιὰ νὰ μού τὴν δώσῃ.

Ἦτανε γνωστὸς στὸν τόπο, αὐτὸς ὁ Ἀρακούιλ, καὶ τὴν εἰξέραμε ὅλην τὴν ἱστορία του, τὸν ἔρωτά του στὴν κόρη τοῦ γέρω Χεγαράϊ, ἐνοῦ καλοῦ νοικοκύρη, ποῦ ἡ μηλιαῖς στὰ κτήματά του ἐσπαζαν ἀπὸ τὸν καρπὸ καὶ ἔβγαζαν κρασί μιά φορὰ...

Ὁ γέρω Χεγαράϊ κατοικοῦσε ἀνάμεσα στὸ Ἐρνάνη καὶ τὰ φρούρια τῆς Ἀγία-Βαρβάρας, ποῦ εἶνε καθὼς ἐρχόμαστε ἀπὸ τὸ δρόμο τοῦ Ἀη-Σεβαστιανοῦ. Ὁ γέρος εἶχε γιὰ τὴν κόρη του τὴν Πέπα τὴν ὑπερηφάνειαν ποῦ οἱ Ἀνδαλούσιοι ἔχουν γιὰ τὰ κοσμήματά τους. Ἐφρούσκωνε, μὰ ἐφρούσκωνε, ὅταν τὴν ἔφερνε στὰ

πανηγύρια. Τὰ ἀρραβωνιάσματα γίνονται πρὸ πάντων στὰ πανηγύρια, χωρὶς νὰ ξεύρουνε τίποτε οἱ γονεῖς. Μὲ γέλοια, μὲ χορούς καὶ γλήγορα γλήγορα! Πέρνεται ἡ καρδιά καὶ δίνεται ἡ ζωή.

Ἐδῶ κοντὰ στοῦ Λογιόλα, ὅσὸν κάμπο ἦτανε τότε, ἓνας ὠμορφοφυῖος, ποῦ ἐτριγύριζε τῆς κοπέλλαις καὶ εἶχε ὅ,τι χρειάζεται γιὰ νὰ ἀρέσῃ κανεὶς στῆς γυναῖκες, ἀλλὰ τίποτα ἀπὸ ὅ,τι ἀρέσει στοὺς γονεῖς. Ἦτανε αὐτὸς ὁ Ἀρακουῖλ, ὁ ὁποῖος παρουσιάσθηκε στὸ στρατηγὸ τὸ Γαρρῖδο. Πάντα γελαστὸ αὐτὸ τὸ παιδί, χαρούμενο, τρελό, πρῶτος στὰ παίγνidia, λεβέντης, χεροδύναμος, παλληκάρι, ὅπου ἐσκότωνα γιὰ γουῆστο ταῦρους ὅτῃς ταυρομαχίαις, ξιφομάχος, ἑτοιμος νὰ σπάσῃ τὸ κεφάλι του ἢ νὰ τρουπηθῇ. Καὶ ἀνάστημα βασιλικό, πάντα ξυρισμένος, λειοντάρι στὴ δύναμι καὶ κορίτσι στὴ χάρι. Ὅσο γιὰ φτώχεια, δὲν εἶχε λεπτὸ τσακισμένο. Ἐζοῦσε μὲ τὴν ἡμέρα, πότε ἀπὸ τὸ βραβεῖο ποῦ εἶχε κερδίσει στοὺς ἀγῶνας τῆς σφαιροπαιξίας τοῦ Βιλβάου ἢ τῆς Θολώσας, πότε ἀπὸ κανένα στοίχημα ποῦ εἶχε κερδήσει σὲ καμμιὰ ταυρομαχία. Μιὰ ἡμέρα ὅτῃν Ἀη-Σεβαστιανὸς ὁ ταυρομάχος δὲν μποροῦσε νὰ σκοτώσῃ τὸν ταῦρο, ἓνα ἄγριο μαῦρο ζῶο, ποῦ ἐβγαζε ἀπὸ τὸ στόμα του κόκκινους ἀφρούς. Ὁ Γιάννης Ἀρακουῖλ τότε ἐσφύριζε καὶ ὅσοι ἦτανε μέσα στὸ ἵπποδρόμιο, οἱ ταυρομάχοι καὶ ὁ κόσμος ἀρχίσανε νὰ τοῦ φωνάζουνε: «Κόπιασε λοιπὸν τοῦ λόγου σου, κόπιασε!» Ὁ Γιάννης δὲν ἐδέειλινε. Σηκώνεται, πηδάει, πέρνει ἀπὸ τὸν ταυρομάχον ὁ ὁποῖος εἶχε μείνει ξερὸς ἀπὸ τὴν ἐκπληξί του ἢ τὴν χαρὰ του γιὰτὶ εὐρέθηκε ἄλλος νὰ ξεκοιλιασθῇ στὸν τόπον του, τὸ σπαθὶ μὲ τὴν κοντὴ λαβή, τὸ πιάνει, νὰ ἔτσι, στέκεται ἔμπροστὰ στὸν ταῦρον, τὸν κυττάζει, τοῦ γελάει μὲς τὰ ρουθούνια, ρίχνει καταπάνω του τὸ σπαθὶ στὸ μέρος ποῦ ἔπρεπε ὅταν τὸν Τάτο ἢ τὸ Λαγάρτιγιο καὶ ὁ ταῦρος, μπάφ, μπούφ, σῶριζεται χάμω κορμὶ ἄψυχο, καὶ ὁ Γιάννης Ἀρακουῖλ γυρίζει κα χαμογελῶντας λέει ὅτῃν κόσμῳ: «Βλέπετε — δὲν ἐσφύριξα ἄδικα!»

Μὰ δὲν ἐτελείωσε ἐδῶ τὸ πρᾶγμα. Οἱ ταυρομάχοι εἶχανε ἀγριέψει, εἶχανε λυσσάζει ποῦ ἤκουαν τὸν λαὸ νὰ φωνάζῃ «ζήτω» τοῦ Ἀρακουῖλ, νὰ τοῦ χτυπᾷ τὰ παλαμάκια καὶ νὰ σφυρίζῃ τὸ σύντροφόν του. Μαζεύθηκαν, τριγυρίζουνε τὸν Ἀρακουῖλ, θέλουνε νὰ τοῦ ζητήσουνε λόγον γιὰ ὅ,τι ἔκανε καὶ ἔστὸ τελευταῖον νὰ τὸν ξεπαστρέψουνε. Μάλιστα! Ὁ Ἀρακουῖλ κυττάζει ὅλους αὐτοὺς τοὺς δαιμονισμένους, παίρνει φόρα, πηδάει ἀπὸ πάνω ἀπὸ τὸν ἔμπροστίον του ταυρομάχον καὶ φθάνει ἔς τὴν θέσι του, ἀφώνωντας ἀκόμη κλειστὸ τὸν κύκλο ποῦ ἤθελε νὰ τὸν σκάσῃ, νὰ τὸν πνίξῃ. Τὸ βράδυ, ἐχτυπή-

θηκε, ἀπὸ πίσω ἀπὸ τὸ ἵπποδρόμιο μὲ ἓναν ταυρομάχον, ὁ ὁποῖος τοῦ ἔχωσε μιὰ καλὴ μαχαιριά. Ὁ Γιάννης ἔμεινε δέκα πέντε ἡμέραις ἔστὸ στῶμα, μὰ ἔπειτα ἡ πληγὴ οὔτε ἐφαίνονταν ἔξω. Ἦτανε ἑτοιμος νὰ σκοτώσῃ πάλιν κανέναν ταῦρον καὶ τώρα πιά μαζὶ καὶ τὸν ταυρομάχον.

Ὅταν πληγώνονται οἱ ταυρομάχοι μας δὲν παθαίνουνε τίποτε. Τὸ πετσί τους ξαναράβεται, τὸ κρέας τους ξαναθρέφει. Τοὺς πέρνουνε τρουπημένους, τοὺς νομίζουνε σχεδὸν ἀποθαμμένους — ἓνα σταυροκόπημα, θεοσχωρόστον! — καὶ ἔπειτα ἀπὸ ἓνα μῆνα τοὺς βλέπεις πάλι μὲ τὸ σπαθὶ ἔς τὸ χέρι.

Ἀπὲ ὁ Γιάννης εἶχε καὶ βότανα γιὰ τῆς πληγαῖς, ἐπειδὴ καὶ ἐγνώριζε ὅλους ἐκείνους ὅπου φτειάνουν ἐδῶ ἔς τὸν κάμπο μὲ χορτάρια γιὰτρικὰ γιὰ νὰ σὲ κάμουνε καλά, ἅμα εἰς ἀνήμπορος. Εἶχε μάλιστα φτειάσει ἀπὸ κᾶτι φαρμακερὰ βότανα ἓνα φαρμάκι, τὸ ὁποῖον τὸ εἶχε βάλει σ' ἓνα δαχτυλίδι, διότι ἔλεγε ὅτι ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ πεθαινῇ ὅποτε θέλει καὶ καμμιὰ φορὰ τυχαίνει καὶ δὲν ἔχῃ ἐπάνω του τὸ μαχαῖρι του. Τὸ μαχαῖρι σ' τὸ πέρνουν. Τὸ δαχτυλίδι ὄχι — καὶ μ' ἓνα σφιζιμο ἔς τὰ χεῖλια σκοτώνεται κανένας ἀμέσως. — Ἦτανε ἄνδρας ἀληθινὸς ὁ Ἀρακουῖλ.

Μιὰ ἡμέρα αὐτὸς ὁ ὠμορφος νέος, τὸν ὁποῖον εἶχανε ἀγαπήσει πολλαῖς, χωρὶς αὐτὸς νὰ ἀγαπήσῃ καμμιὰ, ἐσυνάντησε ἔς τὸ πανηγύρι τοῦ Λογιόλα, τῇ Δευτέρᾳ τῆς Λαμπρῆς, μιὰ ὠμορφη κοπέλλα, τὴν ὁποία ἐπροσκάλεσε νὰ χορεύουνε ὅπως καὶ τῆς ἄλλαις. Ἦταν ἡ Πέπα, ἡ κόρη τοῦ Χεγαράϊ. Ἐνας χορὸς γυρίζει τὰ κεφάλια τῶν κοριτσιῶν καὶ, κατὰ τὴ γνώμη μου, ὁ βιολιτζῆς εἶνε ὁ μεγαλῆτερος βοηθὸς τῆς ἀγάπης. Ὁ Γιάννης καὶ ἡ Πέπα δὲν μποροῦσαν νὰ λησμονήσουνε τὴν πρώτηαὐτὴ συνάντησί τους, τὸ χορὸ τους, τὴ μουσικὴ, ποῦ συνώδευε τὰ βήματά τους καὶ τὸ τραγοῦδι του ποῦ μεθοῦσε ὅταν κρασί :

Ἐνα ἄστρο λαμπρὸ βγαίνει τὸ πρῶτ,
Ὡμορφότερον ἄστρο δὲν ἔχει ὁ οὐρανός.
Στὴ γῆ, ἀγάπη μου λάμπει ἓνα περισσότερον
Καὶ δὲν ἔχει ἄλλο ὅμοιόν του ἔσθ' οὐρανόν.
Ἡ καρδιά μου αὐτὸ ἀκολουθεῖ,
Ὅπως τὸ νερὸ ἀκολουθεῖ τὴ ρεμματιὰ.

Ἀπ' αὐτὴ τὴ Δευτέρᾳ τῆς Λαμπρῆς ὁ Γιάννης ὅπου ἦτανε πάντα τόσο γελαστὸς, ἔγεινε ἄγριος, δὲν ἐμιλοῦσε, εἶχε καταιβασμένα τὰ μούτρα. Μὰ καὶ ὁ γέρω Τιδοῦρκοις ὁ Χεγαράϊ δὲν ἐχαμογελοῦσε πιά. Ὁ διαβολοῦρωτας εἶχε κάνει τὰ ἰδικὰ του πάλε . . .

Καὶ τί ἔρωτας! Ἀληθινὸς, μεγάλος καὶ αἰφνίδιος ὅταν ἀστραπή. Ἐτσι εἶνε πάντα: Ἐκείνη δὲν ἐσυλλογίζονταν παρὰ αὐτὸν καὶ ἐκεῖνος

πάλι μόνον αὐτὴ εἶχε ἔς τὸ νοῦ του. Ἦτανε μελαγχολικὸς σὰν περὶ βόλι χωρὶς λουλούδια καὶ ἡ ἀγάπη τὸν ἔκανε κακὸν σὰν τσοπανόσκυλο. Θὰ ῥωτῆσης γιατί ; Γιατί δὲν εἶχε οὔτε δοῦρο ἔς τὴν τσέπη του, γιατί ἡ Πέπα εἶχε τὸν παρὰ καὶ ὁ γέρος τῆς εἶχε πῆ, μὲ τὸ σιδερένιο κεφάλι του, ὅτι ποτὲ δὲν θὰ τῆς ἔδινε ἄνθρωπο, ποῦ γιὰ μόνον βιὸς εἶχε τὸ τόπι του. . .

— Ναί, εἶπε κάποτε ἔσθ' ὁ γέρο ὁ Ἀρακουῖλ, μὰ ἡ Πέπα μ' ἀγαπάει, μοῦ τὸ εἶπε. . .

— Καὶ ἐμένα μοῦ τὸ εἶπε, τοῦ ἀποκρίθηκε ὁ γέρος.

— Ἐγὼ τὴ λατρεύω. Εἶμαι τρελός. Θὰ σκοτωθῶ ἂν δὲν μοῦ τὴ δώσης. Τί θέλεις νὰ κάμω γιὰ νὰ μοῦ τὴ δώσης;

— Ὅ,τι ἔκανα κ' ἐγὼ, εἶπε ὁ γέρος. Νὰ δουλέψης γιὰ νὰ ἔχῃς μὲ τί νὰ θρέψῃς τὰ παιδιὰ σου. Δὲν ἔφαγα ἐγὼ τὴ ζωὴ μου, γιὰ νὰ πετάξω τοὺς παρὰδες μου καὶ τὴν κόρη μου ἔξ' ἑνα χασομέρη σὰν κ' ἐσένα. Ἀμα ἔρθῃς καὶ μοῦ εἰπῇς ὅτι ἔκαμες μιὰ μικρὰ περιουσία ποῦ νὰ ἴμωρῃς νὰ ἀγοράσῃς τὸ ψωμί καὶ τὸ ἀλάτι τοῦ σπητιοῦ σου τότε θὰ πάρῃς τὴν Πέπα.

— Τί πρέπει νὰ μαζώξω ; ἀρώτησε ὁ Γιάννης.

— Δυὸ χιλιάδες δοῦρα !

Δυὸ χιλιάδες δοῦρα εἶνε δέκα χιλιάδες φράγκα.

— Δυὸ χιλιάδες δοῦρα ! εἶπεν ὁ Ἀρακουῖλ καὶ ἔγεινε σὰν τὸ κερί. Καὶ ποῦ νὰ τᾶβρω ;

— Ἐγὼ ποῦ τᾶβρα ; Ὡς τὴ γῆ, ἀπάντησε ὁ γέρος. Ψάξε καὶ σύ !

Ὁ γέρο-Τιθούρκιος δὲν ἦτανε ἀπὸ 'καίνοους ποῦ λένε καὶ ξελένε ! Ὁ Ἀρακουῖλ ἔπρεπε ἢ νὰ σκοτωθῇ ἢ νὰ δουλέψῃ καὶ νὰ μαζέψῃ ὅσα τοῦ εἶπε ὁ πατέρας τῆς Πέπας. Ἡ Πέπα ἦτανε κορίτσι καλὸ καὶ δὲν ἤμπορούσε νὰ παρακούσῃ τὸν πατέρα τῆς· ἀλλ' ἐπειδὴ ἀγαποῦσε τὸν Γιάννη πολὺ ἦτανε πρόθυμη νὰ περιμείνῃ ἕως ὅτου ὁ ὠμμορφο ἀγαπητικὸς τῆς κερδήσῃ τὴν προῖκα ποῦ ἐζητοῦσε ὁ πατέρας τῆς. Ὅταν κρυφὰ συναντοῦσε τὸν Γιάννη ἢ τοῦ μιλοῦσε ἢ προστάς εἰς τὸν πατέρα τῆς, δὲν τοῦ κρυβεῖ ὅτι τοῦ εἶχε ἕνα ἀπὸ 'καίνοους τοὺς ἔρωταις ποῦ ἐνώνουν τῆς καρδιᾷ ἕως τὸν τάφο. Τοῦ εἶχε μάλιστα ὀρκισθῇ, — τοῦ εἶχε ὀρκισθῇ ἀπάνω ἔς τὸ λειτουργικὸ τῆς μακαρίτισσας τῆς μάννας τῆς — ὅτι δὲν θὰ ἔπαιρνε ποτὲ ἄλλον, ἂν δὲν τὸν ἔπαιρνε αὐτόν. Ἐνας τέτοιος ὄρκος, ἀπὸ ἕνα τόσφ ὠμμορφο κορίτσι, ἤμπορεῖ νὰ δώσῃ θάρρος καὶ ἔς τὸ δειλότερο ἄνθρωπο. Ὁ Γιάννης ἐσκέφθη : « Λοιπὸν ἐγὼ θὰ τῆς κάμω τῆς δυὸ χιλιάδες δοῦρα ! Δὲν ξέρω πῶς θὰ τῆς κάμω, μὰ θὰ τῆς κάμω ! »

Τὶ σχέδια ἔβαλε στὸ μυαλό του, τί δὲν ἔκανε ! . . . Μιὰ ἡμέρα στὸν Ἀη — Σεβαστιανό, στὸ παίξιμο τοῦ τοπιοῦ, παρ' ὀλίγο νὰ σπάσῃ τὸ

κεφάλι του στὸν τοῖχο, γιὰτὶ ἔχασε τὴν παρτίδα μὲ τὸν ἀντιπρόσωπο τῆς Θολώσας. Τὰ στοιχήματα ἦτανε μεγάλα. Ὁ ἄρχιζε νὰ κἀνῃ τὴν περιουσία του ! Καὶ γιὰ ἕναν πόντο — γιὰ ἕναν μικρὸ πόντο ! ὁ Ἀρακουῖλ ἔχασε καὶ μαζὶ τοῦ ἔχασαν καὶ οἱ συμπατριῶταίς του. Ἐτραβοῦσε τὰ καλλιά του, κτυπιώταν, εἶχε γείνει τρελός ! . .

Καὶ τῆς ἤθελε τῆς δυὸ χιλιάδες δοῦρα, γιὰτὶ ἡ Πέπα τοῦ εἶχε εἰπεῖ :

— Ἡ θὰ ζήσω μὲ σένα ἢ μὲ κανένα, Ἀρακουῖλ. Μὰ δὲν θὰ παρακούσω ὅμως τὸν πατέρα μου ἐνόςω ζῇ καὶ θὰ σεβασθῶ τὸ θέλημά του, σὰν πεθάνῃ.

Ὁ δυστυχισμένος Γιάννης εἶχε συλλογισθῇ νὰ κἀνῃ κανένα μεγάλο ταξεῖδι. Τοῦ ἔλεγαν ὅτι εἰς τὴν Πλάτα, ὅς τὴν Ἀμερικὴ, οἱ Βάσκοι ποῦ ἐπήγαιναν ἐπλούτιζαν, καμμιὰ φορὰ. Φαίνεται ὅτι οἱ σφαιρισταὶ μας στὸ Βουένος — Ἀῦρες συναζοῦν μὲ τὸ σακκοῦλι τοὺς παρὰδες. Ἐκεῖνο τὸ ὠμμορφο σπητάκι, ποῦ θὰ ἰδῇς ὅταν γυρίῃς στὸν Ἀη-Σεβαστιανό, δεξιά, εἶνε ἐνός νέου ποῦ κέρδισε νὰ ! παρὰδες στὸν νέον κόσμον. Ἀν ἡ ιδέα ὅτι θὰ ἀφήσῃ τὴν Πέπα καὶ δὲν μπορῇ νὰ τὴν βλέπῃ πιά οὔτε ἀπὸ μακρυὰ, στὸν ἐσπερινὸν στὸ παράθυρό τῆς κἀν, δὲν τὸν ἐκτυποῦσε στὸ κεφάλι, ὁ Ἀρακουῖλ θάφευγε γιὰ καῖνα τὰ μέρη. Θάφευγε χωρὶς ἄλλο. Καὶ ὅπως ὅπως θὰ τὴν ἔκαμνε τὴν περιουσία, ὅπου τοῦ ζήτησε ὁ γέρος. Καὶ θὰ ἔκανε καλλίτερα νὰ φύγῃ παρὰ νὰ μείνῃ.

Σαυτὸ τὸ ἀναμεταξύ, ὁ πόλεμος ἔκαιγε τὸν τόπο, δὲν ἤμπορῶ νὰ τὸ εἰπῶ ἄλλῳ, καὶ συνέβηκε ὅ,τι σοῦ διηγήθηκα μπροστὰ στὸ Βιλβάο. Λοιπὸν γιὰ ν' ἀλλοθούμε στὴ σειρά μας, ὁ στρατηγὸς Γαρρίδο στὴν ἀπελπισία του, βλέπει καὶ στέκεται μπροστὰ τοῦ ὁ νέος αὐτὸς καὶ σὲ δύο λόγια τοῦ διηγᾶται τὴν ἱστορία του. Ὁ γέρο στρατηγός, ὁ πολεμιστὴς τοῦ Μεξικοῦ, ποῦ τὸν ἐνίκαν οἱ καρλισταί, ἔσμιζε τὰ φρύδια καὶ ἐκύτταζε τὸν Ἀρακουῖλ, ὁ ὁποῖος ἐπρόσθεσε :

— Ἀν, στρατηγέ, ἡ ζωὴ τοῦ Ζουκαράγα ἀξίζει ὁλόκληρο βιός, ἐγὼ θὰ τὸ κερδήσω !

— Ἡ ζωὴ τοῦ Ζουκαράγα ἀξίζει περισσότερο ἀπὸ ἕνα βιός. Ἀξίζει τὴ ζωὴ χιλιάδων παιδιῶν μου. Ὁ Ζουκαράγας εἶνε ἡ ἀντίσταση, εἶνε τὸ κλειδὶ τοῦ Βιλβάο, εἶνε τὸ ἀτελείωτο σφάξιμο, εἶνε τὸ πᾶν. Δὲν ἔχω νὰ σοῦ δώκω καμμιὰν διαταγὴν, ἀφοῦ δὲν εἶσαι στρατιώτης. Μὰ ἀνκἀνης ὅ, τι μοῦ πες, μὴ ξεχάσῃς ὅ,τι εἶπα κ' ἐγὼ !

— Καλά, εἶπε ὁ Γιάννης. Χαῖρε, στρατηγέ ! Ὁ γέρο Γαρρίδο ἐσήκωσε τοὺς ὤμους καὶ ὅταν εἶδε τὸν Γιάννη νὰ φεύγῃ τοῦ ἐπέρασε ἡ ιδέα μήπως ἦτανε κατὰσκοπός.

Ὁ Ἀρακουῖλ ἕνα πρᾶμμα ἐσυλλογίζετο πιά ;

Ἡ ζωὴ τοῦ Ζουκαράγα θὰ πληρωθῇ μὲ ὀλόκληρο βίος! Καὶ τὸ βίος αὐτό, γιὰ τὸ ὁποῖο δὲν ἔδινε λεπτὸ τσακισμένο, τὸ ἤθελε γιὰ νὰ πάρῃ τὴν Πέπα. Ἐφυγε ἀπὸ τὸ Ἑρνάνη, ἔγεινε ἄφαντος. Γιὰ μέραις πολλαῖς δὲν εἵξευρε κανεὶς ποῦ ἦτανε. Ὁ στρατηγὸς ἔλεγε: «Κάποιος τρελλὸς θὰ ἦτανε». Καὶ ἔπερνε τὰ μέτρα του γιὰ νὰ κἀνῃ νυκτερινὴ ἔφοδο. Ἦθελε νὰ εὕρῃ ἀνέτοιμο τὸν Ζουκαράγα καὶ νὰ περάσῃ τὰ στενὰ φαχτὰ μὲ ταῖς λάμψεις τῶν τουφεκιῶν γιὰ φῶς.

Σὲ τοῦτο τὸ ἀναμεταξὺ ὁ Ἀρακουὶλ ἐπεριτριγύριζε τὰ χαρὰκώματα τῶν καρλιστῶν. Μὲ τὸ μαχαῖρί του ἔς τὴ τσέπη, μὲ τὸ μαχαῖρί του ἐκεῖνο, ποῦ τὸ ἐμεταχειρίζονταν ἔς τὴν ἀνάγκη σὰν τόπι, τὸ ἐκάρφωνε ἀπὸ μακρὰ ἔς τὸ σημάδι, ἐπερίμενε. Ἐκοιμῶταν ὅπου βρισκῶταν, ὅζω, ἔς τὰ ξέσκεπα, γιὰ νὰ μπορέσῃ νὰ πλησιάσῃ τὸν Ζουκαράγα καὶ νὰ ξεγλυτώσῃ τὸν γέρο Γαρρίδο ἀπὸ τὸν ἀρχηγὸ τοῦ δὸν Κάρλου. Τί τὸν ἔμελε γιὰ τὴ ζωὴ αὐτοῦ τοῦ ἀνθρώπου; Ὁ πόλεμος εἶτε μὲ τὸ κανόνι, εἶτε μὲ τὸ μαχαῖρι, εἶνε πάντα πόλεμος. Ὅταν θυσιάζῃ κανεὶς τὴν ζωὴν του ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ σκοτώσῃ. Αὐτὰ εἶχε ἔς τὸ νοῦ του καὶ ἐπερίμενε πάντα ν᾿ἄβρῃ τὴν κατάλληλην ὥρα.

Μιὰ νυχτιὰ, ὅπου ἐπλησίασε πολὺ τὸ μισοχαλασμένο σπῆτι ποῦ ἐκοιμῶταν ὁ Ζουκαράγας, ἡ σφαῖρα ἐνὸς φρουροῦ τοῦ ἐπέρασε ἐπάνω ἀπὸ τὸ κεφάλι, τόσο κοντά, ποῦ τοῦ πῆρε ἓνα μικρὸ κομμάτι ἀπὸ τ' αὐτί. Μὰ οὔτε τὸ πρόσέξε καὶν αὐτὸ καὶ ἓνα μόνον ἐλυπήθηκε, ὅπου τὸν εἶδε ὁ φρουρός. Ἄν δὲν τὸν ἐβλεπε, θὰ ἐπηθοῦσε ἀπάνω ἀπὸ τὸν τοῖχο καὶ θὰ ἐμβαίνει μέσα ἔς τὸ σπῆτι! Ἐπρεπε νὰ ζανακάμῃ τὸ κόλπο.

Τὴν ἄλλῃ μέρα, χωρὶς ἄλλο. Μὰ ἡ ἄλλῃ μέρα ἦτανε ἴσα-ἴσα ἡ ἡμέρα ποῦ ὁ Γαρρίδο εἶχε ἀποφασίσει νὰ κάμῃ τὴ νυκτερινὴ ἔφοδό του. Ὁ Γιάννης ἦτανε ξαπλωμένος μέσα ἔς ἓνα χανδάκι, χωμένος σὰ λαγὼς καὶ ἦτανε ἀποφασισμένος ἐκεῖνη τὴ νύκτα, ὅπως ὅπως, νὰ πλησιάσῃ τὸν Ζουκαράγα, σωστὰ τὴν ὥρα ποῦ ὁ Γαρρίδο ἔστειλε κατεπάνω ἔς τοὺς καρλιστὰς τὸ πρῶτο ἀπόσπασμα. Ἡ πρῶταις τουφεκιῇς ἐφάνηκαν παράξεναις ὅτ' ὁ Ἀρακουὶλ, ἡ δευτέραις τὸν εὐχαρίστησαν. Ἀφοῦ πολέμουσαν, ὁ Ζουκαράγας θὰ ἐβγαίνει ὅζω, θὰ ἔφερε τοὺς στρατιῶταις του ὅτ' ἡ μάχη. Τὸ αἷμα τοῦ Ζουκαράγα ἄξιζε ὀλόκληρο βίος; . . . Ὁ γέρω-Χεγαράθ θὰ ἐλάβαινε τῆς δυο χιλιάδες δοῦρα θὰ τῆς ἐλάβαινε — καὶ τόσο τὸ χειρότερο γιὰ τοὺς καρλιστὰς!

Ἐπολέμησαν παλληκαρίσια ἐκεῖνο τὸ βράδυ. Οἱ στρατιῶταις τοῦ Γαρρίδο ἦτανε λυσσασμένοι. Ἐπεφταν ἀπάνω ἔς τὰ χαρὰκώματα μὲ τὴ λόγχη

καὶ ἐχτυπάγανε τοὺς καρλιστὰς, τοὺς ὁποίους πιστεύανε ὅτι θὰ εὕρουν ἀνέτοιμους, μὰ εὗρισκαν ἐκεῖ ἔμπροστά τους. Ἐσφάζονταν καὶ ἐσκοτώνονταν ἔς τὸ σκοτάδι! Τὰ σπαθιὰ ἐπερνοῦσαν τὰ κορμιά, τὰ ρεβόλβερ ἐσπάζαν τὰ κεφάλια, Ἐσκοτώνε ὁ ἓνας τὸν ἄλλον, χωρὶς νὰ βλέπουνται. Καὶ ἦτανε κι' ἀπὸ τὰ δυὸ μέρη Ἰσπανοί, τί ἁμαρτία!

Αὐτὸ ἐβάσταζε πολὺ. Τὰ γλυκοχαράγματα οἱ ταχτικοὶ εἶχανε ὑποχωρήσει, καὶ αὐτὴ τὴ φορά, οἱ δυστυχισμένοι, καὶ γιὰ νὰ φθάσουν ἔς αὐτὸ τὸ σημεῖο ἐχάσανε κι' ἐχάσανε ἀνθρώπους! Ἡ ἔφοδος ἔμεινε ἀνώφελη. Καὶ τὴ νύχτα αὐτὴ, ποῦ τὸ αἷμα ἔτρεξε ποτάμι, δὲν ἐκάμανε τίποτε. Θὰ ἐκλαίγε πάλι ὁ γέρω στρατηγὸς ἀπὸ τὴ λύσσα του. Ἐξ ἐναντίας, οἱ καρλισταί, ἀφοῦ ἐπολέμησαν ὅλη νύχτα, ἐχαίρετοῦσαν τὴν αὐγὴ χαρούμενοι, Χάρρι! Χάρρι! Μὰ σὲ λίγο, ὅλη αὐτὴ ἡ χαρὰ, ἡ φωναῖς ἐσώπασαν ἔς τὴ στιγμή καὶ μαῦρη λύπη τοὺς ἐσκέπασε. Ἐφερναν τὸν Ζουκαράγα λαθωμένον. Ὁ ἀνίκητος ἀρχηγός, ποῦ ἡ φωνὴ του ἀκούγονταν ὅλη τὴ νύχτα νὰ λή: «Κουράγιο, θάρρος, παιδιά! Ἐμπρὸς παιδιά!» εἶχε, καθὼς ἔλεγαν, σπασμένο τὸ κόκκαλο τοῦ ποδαριοῦ. Ἦταν ἀπόξω ἀπὸ τὸ μισοχαλασμένο σπῆτι, ὅπου ἐκοιμῶταν. Οἱ αἰχμάλωτοι τοῦ ταχτικοῦ — οἱ καρλισταί εἶχανε πιᾶσει πολλοὺς τὴ νύχτα — εἶδαν τὸ ὑπερήφανο καὶ ὠραῖο ἐκεῖνο παλληκάρι, ἄσπρο ὅσ' ἄνι, μὲ τὴ μαῦρη γενειάδα του, ὅπου τὸν περικύκλωναν οἱ ἀξιωματικοὶ του. Ὁ Ζουκαράγας δὲν ἤμποροῦσε πᾶ νὰ σταθῇ ὀρθος. Τὸν ἐβάσταγαν μὲ μασχалистῆρες. Κάμψοι στρατιῶταις ἐφέρανε ἓνα σκαμνὶ καὶ τὸν ἐβάλανε ἐπάνω μὲ τὸ πόδι ξαπλωμένο.

Ὁ Ἀρακουὶλ ἐκύτταζε.

Τὸν εἶχανε πιᾶσει μαζὶ μὲ τοὺς στρατιῶταις τοῦ Γαρρίδο, καὶ οἱ φρουροὶ τῶν καρλιστῶν τὸν ἐφύλαγαν μαζὶ μὲ τοὺς ἄλλους αἰχμαλώτους, μὲ τὸ τουφεκί ἔς τὸ χέρι γεμάτο.

Τὸ μαχαῖρί του, τὸ ξακουσμένο μαχαῖρί του, δὲν τοῦ στάθηκε χρήσιμ. Ὅταν τὸν ἐπιασαν, ὅταν κι' αὐτὸς ἐνίκηθη μὲ τοὺς ταχτικούς, καὶ τὸν ἐπερίζωσαν μαζὶ μὲ τοὺς αἰχμαλώτους, ἔρριξε μακρὰ τὸ μαχαῖρί του λέγωντας: «Ἄς εἶνε... Ἄλλη φορά!». Τώρα θὰ τὸν ἐμουσικετάρανε ἴσως, ἀφοῦ ἦταν ὁ μόνος αἰχμάλωτος ποῦ δὲν φοροῦσε στολή. Καὶ ἔλεγε μέσα του, ὅτι πᾶει πᾶ, πᾶει, ἡ Πέπα θὰ παντρεύουνταν ἄλλον ἢ θὰ ἔμενε ἀνύπανδρη — καὶ τὰ μάτια του θυμωμένα, ἀστραφτερά, ἐπέφταν ἀπάνω ἔς τὸ ἀνθρώπινο ἐκεῖνο κορμί, ποῦ τοῦφευγε, ἔς τὸν Ζουκαράγα, τὸν ὁποῖον ἐμίσους. Δὲν ἤξευρε κι' αὐτὸς γιὰτί — πῶς δὲν τῶξερε; γιὰτί ὁ Ζουκαράγας ἐζοῦσε, καὶ γιὰτί ἡ

ζωή αὐτουνοῦ ἦτανε ὁ θάνατος ὁ δικός του, ἦτανε τῆς ἀγάπης του τὸ χάσιμο...

Γύρω ἀπὸ τὸν Ζουκαράγα οἱ ἀξιωματικοὶ του ἐτριγυρίζανε ἀνήσυχτοι. Μερικοὶ γονατισμένοι κύτταζαν τὴν πληγὴν του. Ἕνας ἐφώναζε τὸ γιατρό.

— Τὸ γιατρό!... τὸ γιατρό γιὰ ὄνομα Θεοῦ! Ποῦ νᾶναι ὁ Οὐρραβιένος; ποῦ εἶνέ τος.

Ἦτανε ὁ γιατρὸς τῶν καρλιστῶν. Τὸν ἐζητούσανε παντοῦ. Οἱ ἀξιωματικοὶ ἀνυπομονοῦσανε. Ὁ Ζουκαράγας, χαμογελῶντας, ὅλο γλῦκα, ἔλεγε, νεύοντας μὲ τὸ χέρι: «Περιμένετε. Ἰσως κοιμήθηκε ὁ Οὐρραβιένος. Εἶχε τόση δουλειὰ ἀπόψε!»

Ἐκεῖ ἐπάνω, ἔτρεξε ἓνας λοχίας, ἐπλησίασε τοὺς ἀξιωματικούς, μὲ τὰ δάκρυα 'ς τὰ μάτια, κατακίτρινος. Ἀνάμεσα 'ς τοὺς σκοτωμένους ἤρπανε τὸν Οὐρραβιέναν, ὁ ὁποῖος εἶχε σκοτωθῇ ἀπὸ σφαῖρα ἀπάνω σ' ἓνα Ναβαρρέζο, ὁποῦ ἐκύνταζε τὴν πληγὴν του. Εἶχε σκοτωθῇ κι' αὐτὸς τὴ νύκτα. Κάποια παραστρατημένη σφαῖρα. Τὸ διαλομόλυθο αὐτὸ σκοτώνει κι' ἐκείνους ποῦ γιατρεύουνε κι' ἐκείνους ποῦ σφάζουνε.

Οἱ καρλισταὶ ἐμείνανε ξεροί. Ἡ πληγὴ τοῦ Ζουκαράγα μπορούσε νὰ ἦταν βαρειά. Ἦτανε βαρειά. Καὶ ποῦ γιατρὸς νὰ τὸν κυττάξῃ: Νὰ περιμένουνε ὡς ὅτου νὰ φωνάζουνε κἀνένα γιατρό ἀπὸ τὰ κοντινὰ στρατεύματα δὲν ἦταν σωστὸ ἔτρεχε αἷμα πολὺ. Ἕνας ἀπὸ τοὺς ἀξιωματικούς ἐπροχώρησε ἴσα πρὸς τὸ μέρος ποῦ ἦτανε οἱ αἰχμαλῶτοι καὶ ἀρώτησε δυνατὰ:

— Εἶνε κανένας ἀπὸ σὰς γιατρός;

Οἱ στρατιώταις τοῦ Γαρρίδο κυττάχθηκαν ἀναμεταξύ τους. Δὲν ἦτανε κανένας γιατρός. Ὅλοι στρατιώταις.

— Δὲν εἶνε κανεὶς νὰ 'μπορῇ νὰ κἀνὴ ἐπίδεσμο;

— Ἐγὼ 'μπορῶ, εἶπε τότε κάποιος.

— Ἐβγα ἔξω.

Ἐκεῖνος ποῦ 'μίλησε 'βγήκε ἀπὸ τὸ σωρὸ τῶν αἰχμαλῶτων, ποῦ ὅλοι ἦτανε ἀφανισμένοι, καὶ μερικοὶ λαθωμένοι. Ἐπροχώρησε μὲ τὸ κεφάλι ὀρθό. Ἦτανε ὁ Ἀρακουῖλ.

— Δὲν εἶσαι στρατιώτης; ἀρώτησε ὁ ἀξιωματικός.

— Ὁχι.

— Τί θέλεις ἐδῶ;

— Μ' ἔφεραν. Ἐγὼ δὲν πολεμῶ. Ἦθελα νὰ πᾶω 'ς τὸ Βιλβάο νὰ ἰδῶ τοὺς ἐδικούς μου. Ἡ μάχη μ' ἐμπόδισε νὰ περάσω.

— Καὶ ξέρεις τίποτε ἀπὸ γιατρικὴ;

— Ὁχι. Μὰ ξέρω νὰ γιατρεύω πληγαῖς. Εἶμαι κάποτε κάποτε ταυρομάχος.

Ὁ ἀξιωματικός, ποῦ δὲν εἶχε ἐμπιστοσύνη, ἔφερε τὸν Ἀρακουῖλ κοντὰ 'ς τὸν Ζουκαράγα, ὁ ὁποῖος ἐσήκωσε τὰ μεγάλα μαῦρα μάτια του καὶ τὰ ἐστύλωσε ἀπάνω 'ς τὸν ὠμορροφὸ νέο.

Ὁ ἀρχηγὸς τῶν καρλιστῶν τοῦ ἐζήτησε ἐξηγήσεις. Ὁ Ἀρακουῖλ τοῦ διηγήθηκε ἓνα παραμῦθι, τὸν ἔτρωγε τὸ σαράκι τοῦ σπητιοῦ του, ἤθελε νὰ ἰδῇ τοὺς γονέους του ποῦ ἦτανε 'ς τὸ Βιλβάο. Τί ἔφταιγε αὐτὸς ἂν ὁ ἐμφύλιος πόλεμος διαίρουσε ἔτσι τῆς οἰκογένειαις; Μέσα 'ς τῆς τουφεκιάς αὐτὸς ἐξακολουθοῦσε τὴν προτητηνὴν ζωὴν του.

— Ἐστὶ εἶσαι Βάσκος. Γιατὶ δὲν εἶσαι μὲ τὸν Βασιληᾶ, τὸν δὸν Κάρλο; τὸν ἀρώτησε ὁ Ζουκαράγας.

— Γιατὶ ἐγὼ δὲν εἶμαι μὲ κἀνέναν.

Οἱ ἀξιωματικοὶ ἐκυτάζανε τὸν παλληκαρᾶ μὲ ἀμφιβολία. Ἡ ἀπάντησί του δὲν τοὺς ἄρεσε καὶ κατὰ μωρομύρισαν. Μὰ ὁ Ζουκαράγας δὲν τοὺς ἄφησε.

— Καθένας εἶνε ἐλεύθερος στὴ γνώμη του, εἶπε γλυκὰ-γλυκὰ.

Καὶ τὸ ξᾶστερο μάτι του ἐχώθηκε 'ς τὰ μάτια τοῦ Γιάννη.

— Λές ὅτι ξέρεις νὰ γιατρεύῃς; Μπορεῖς νὰ μοῦ παύσης τοὺς πόνους 'λίγο μόνο; Πονῶ πολὺ.

Ἐδειχνε τὸ πόδι του, γυμνὸ, αἱματωμένο, ἀποκάτω ἀπὸ τὸ πανταλόνι, ποῦ τὸ εἶχανε ἀνασηκώσει καὶ ἦτανε βουτηγμένο 'ς τὸ αἷμα.

Ὁ Ἀρακουῖλ ἔβγαλε τὸ σουρτοῦκό του, ἔσχιζε ἀπὸ τὸ ἀριστερὸ μανίκι ποῦ ποικαμίσου του καὶ ἀπάνω 'ς αὐτὸν τὸν πρόχειρο ἐπίδεσμο, χωρὶς νὰ τὸν ἰδοῦνε τὴν ὥρα ποῦ ἔσχιζε τὸ πανί, ἔχυσε μερικαῖς σταλαγματικαῖς ἀπὸ ἓνα ὑγρὸ—τὸ ὑγρὸ ποῦ ἐφύλαγε 'ς τὸ δαχτυλίδι—καὶ κατόπι, κατακίτρινος, ἐπροχώρησε 'στὸν Ζουκαράγαν, ὁ ὁποῖος δὲν τὸν εἶχε ἀφήσει οὔτε στιγμή ἀπὸ τὸ μάτι του.

Τὸ χέρι τοῦ Ἀρακουῖλ, ποῦ ἐκρατοῦσε τὸ πανί μὲ μιὰ κίτρινη βούλα 'ς τὴ μέση, δὲν ἔτρεμε. Τὴ στιγμή ποῦ ἔκανε νὰ γονατίσῃ 'μπροστὰ 'ς τὸν Ζουκαράγα, γιὰ νὰ τοῦ δέσῃ τὴν πληγὴν, ἓνας ἀξιωματικός εἶπε: — «Δὲν τὸν γνωρίζουμε αὐτὸν τὸ ἄνθρωπο!»

Μὰ ὁ ἀρχηγὸς πάντα χαμογελῶντας, ἀπάντησε:

— Ἐχεις δίκαιο. Μὰ τὸ γιατρό καὶ τὸν πνευματικὸ δὲν τοὺς γνωρίζουμε.

Καὶ ἔδωκε σιγὰ-σιγὰ τὸ ποδάρι του στὸν Γιάννη.

— Μὰ αὐτὴ ἡ κίτρινη βούλα τί θέλει; ἀρώτησε ὁ λοχαγός.

— Εἶνε δικό μου γιατρικὸ, γιὰ τῆς πληγαῖς, ἀπάντησε ὁ Ἀρακουῖλ.

— Ἐμπρός!

Ὁ Ζουκαράγας, μὲ τὰ μεγάλα μαῦρα μάτια του ἐκύνταζε, ἐκύνταζε τὸ Γιάννη, ὅσο τοῦδενε τὴν πληγὴν. Μόλις τοῦβαλε τὸ πανί, εἶπε: — Αἰσθάνομαι καλλίτερα τὸν ἐαυτό μου!

Ἐπειτα εἶπε στὸ Γιάννη :—Εἶσαι ἐλεύθερος !

— Στρατηγέ . . . εἶπε ἕνας ἀξιωματικός.

Ὁ Ζουκαράγας ἐσήκωσε τὸ κεφάλι :

— Τὶ ἄλλο ἤμπορῶ νὰ κάμω, κύριε, γι' αὐτὸ τὸν νέο παρὰ νὰ τοῦ δώσω χάρι γιὰ χάρι.

Καὶ ἐγύρισε πάλι στὸν Ἀρακουῖλ :

— Τὶ ἄλλο θέλεις ;

— Τίποτα, εἶπεν ὁ Γιάννης.

Ὁ Ζουκαράγας ἔβγαλε ἀπὸ τὴν τσέπη τῆς στολῆς του μιὰν μικρὴ σιγαροθήκη ἀπὸ ἄχυρο τῆς Μανίλλικης καὶ τὴν ἐπρόσφερε στὸ Γιάννη.

— Νά, γιὰ νὰ μὲ θυμᾶσαι !

— Ὁχι, εἶπε ὁ Γιάννης.

— ὦ !— καὶ ὁ Ζουκαράγας χαμογελοῦσε—φοβοῦμαι ὅτι δὲν πολυαγαπᾷς τοὺς φίλους τοῦ δὸν Κάρλου. Δὲν δέχεσαι τίποτε ἀπὸ μένα ;

— Μάλιστα, ἕνα σιγάρο.

Ὁ Ἀρακουῖλ ἐπῆρε ἀπὸ τὴν σιγαροθήκην ἕνα σιγαράκι καὶ τὸ ἐκύτταζε, τὸ ἐστριφογύριζε στὰ δάχτυλα, πρὶν νὰ τὸ βάλῃ στὴ τσέπη. Ὁ Ζουκαράγας τὸν ἀρώτησε :

— Πῶς λέγεσαι ;

— Γιάννης Ἀρακουῖλ !

— Ἀρακουῖλ, πῆγαινε στὴν εὐχὴ τοῦ Θεοῦ !

Καὶ γιὰ νὰ ἰδῇς τοὺς ἴδικούς σου, περίμενε νὰ μποῦμε στὸ Βιλβάο. Δὲν θάργῃσουμε. Δὸς μου τὸ χέρι σου !

Ὁ Ἀρακουῖλ, κατακίτρινος, ἔσφιζε τὸ χέρι τοῦ λαθωμένου, ζαναφύρεσε τὸ σουρτουκό του καὶ μὲ τὸ κεφάλι ψηλὰ ἐχαιρέτισε τοὺς ἀξιωματικούς, ἐχαιρέτισε τοὺς αἰχμαλώτους καὶ ἔφυγε ἄργά ἄργά, ἐνῷ τὸ ζῆστερο μάτι τοῦ ἥρωα τῶν καρλιστῶν τὸν ἀκολουθοῦσε πάντα . . .

Τὸ βράδυ, στὴν Ἑρνάνη, στὴ μικρὴ σάλα τοῦ ξενοδοχείου, ποῦ εἶχε τὸ στρατηγεῖο τοῦ ὁ γέρω Γαρρίδο, εἶδε νὰ φέρνουν μερικοὶ στρατιῶται τὸ ὠραῖο παλληκάρι, ὅπου τοῦ εἶχε μιλῇσει λίγαις μέρξιν προτῆτερα, στὴν πλατεῖα τοῦ Αἰουνταμιέντο.

Ὁ στρατηγὸς ἦταν ἀγριεμμένος, κατακόκκινος, ἄρρωστος. Κατόπι ἀπὸ τὸ τσάκισμα τῆς νύχτας, ἔλεγε νὰ πετάξῃ τὰ μυαλά του στὸν ἀέρα.

Ἐδέχθηκε τὸν Ἀρακουῖλ σὰν σκύλο.

— Τὶ θέλεις ἐσύ ; . . . Ποιὸς ξέρει ἂν ἐσύ δὲν ἔδωκες εἰδῆσι 'ς αὐτοὺς τοὺς ἀθλίους ;

— Τὶ θέλω, στρατηγέ ; . . . Θέλω νὰ σοῦ μιλήσω μυστικά. "Ὅπως διόλου μυστικά !

Ὁ νέος εἶπε τὰ λόγια αὐτὰ τόσο παστρικά, ὥστε ὁ Γαρρίδο ἐμάντεψε ὅτι κἄτι σπουδαῖο συνέβηκε καὶ ἔκανε νόημα στοὺς ἀξιωματικούς νὰ τὸν ἀφήσουνε μόνο μὲ τὸν ἄνθρωπο αὐτό.

— Λοιπὸν τί θέλεις ; τὸν ἀρώτησε ἅμα μείνανε μόνοι, καθὼς ἤθελε ὁ Γιάννης.

— Εἶπες, στρατηγέ, ὅτι ἡ ζωὴ τοῦ Ζουκαράγα ἀξίζει ὀλόκληρο βίος ;

Καὶ ἐπειδὴ ὁ Γαρρίδο δὲν ἀπαντοῦσε :

— Τὸ βίος αὐτὸ ἦλθα νὰ 'στὸ ζητήσω. Τὸ ἐκέρδισα !

— Πῶς ! τὸ ἐκέρδισες ; εἶπε ὁ Γαρρίδος, ἀφοῦ ἐκοντοστάθηκε λίγο. Δὲν καταλαβαίνω.

— Δὲν εἶνε δύσκολο, ἀπάντησε ὁ Γιάννης. Ὁ Ζουκαράγας δὲν θὰ ὀδηγήσῃ πιά τοὺς καρλιστὰς ἀπάνω 'στὸ ταχτικό.

— Ἐπέθανε ;

— Θὰ πεθάνῃ. Ἄν δὲν πεθάνῃ ἀπόψε, θὰ πεθάνῃ αὔριο !

Ὁ γέρω Γαρρίδο ἐσάστισε τὸ μάγουλό του ἐγείνε κατάσπρω σὰν τὸ μουστάκι του. Ἦθελε νὰ τὰ μάθῃ ὅλα. Δὲν ἐκαταλάβαινε τί ἐννοοῦσε ὁ Ἀρακουῖλ, λέγωντας : « θὰ πεθάνῃ αὔριο » καὶ ὁ νέος τοῦ τὰ εἶπε ὅλα, πῶς κατεσκόπευσε τὸν ἀρχηγὸν τῶν καρλιστῶν, πῶς ἤθελε νὰ τοῦ μπηξῇ τὸ μαχαίρι 'ς τὴν καρδιά καὶ πῶς 'ς τὸ τέλος ἔρριξε ἀπάνω 'ς τὴ πληγὴν τοῦ τὸ φαρκάκι, ποῦ ἐφύλαγε γιὰ τὸν ἐαυτό του 'ς τὸ δαχτυλίδι.

Τοῦ στρατηγοῦ τοῦ φαίνονταν ὅτι κἄτι τὸν ἐπνίγε 'ς τὸ λαιμό. Δὲν ἔμπουσε νὰ πάρῃ τὴν ἀναπνοήν του. Τὰ μάτια του ἔβγαζαν φωταῖς. Δὲν ἔλεγε ἄλλο παρὰ :

— Τᾶκανες ἐσύ αὐτὰ ; Τὰ ἔκαμες ; Ἐβαλες χέρι ἀπάνω σὲ λαθωμένο ;

Τότε ὁ Γιάννης σὰν τρελλός, ἄρχισε νὰ λήν, πῶς γιὰ ν' ἀποχτήσῃ τὴν Πέπα ἔμπουσε νὰ κάμῃ καὶ ἄλλα ἀκόμη καὶ ὅτι ἀφοῦ ὁ γέρω Χεγεραὶ ἐζητοῦσε δυὸ χιλιάδες δοῦρα, τῆς δυὸ χιλιάδες δοῦρα τῆς ἐπῆρε ὅπου ἤμπορεσε νὰ τῆς βρῇ. Ἐπειτα 'ς τὸ τέλος—ὁ στρατηγὸς τὸ εἶπε—εἶχε σκοτώσει καὶ σκοτῶσει ἄνθρώπους ὁ Ζουκαράγας !

— Ναί, μὰ 'ς τὴ μάχη, εἶπε ἀγριεμμένος ὁ Γαρρίδο. Ὡς τὴ μάχη !

Αὐτὸ δὲν εἶχε καμμιὰ σημασία γιὰ τὸν Ἀρακουῖλ. Ὅ,τι ἔκανε τὸ ἔκανε γιὰ τὴν Πέπα αὐτός. Τὴν ἤθελε. Καὶ ἡ ζωὴ τοῦ Ζουκαράγα τοῦ τὴν ἔδινε. Αὐτὸ ἦταν. Ὁ Γαρρίδο τοῦ εἶχε ὑποσχεθῇ καὶ ὁ Ἀρακουῖλ ἐπαρουσιάζετο νὰ ζητήσῃ τὸ χρέος.

Ὁ στρατηγὸς εἶπε :

— Ἐχεις δίκην.

Ἐρώτησε νὰ μάθῃ ποῦ κάθεται ἡ Πέπα, ἐφώνάζε ἕνακ ὑπασπιστὴ καὶ τοῦ ἔδειξε τὸν Ἀρακουῖλ :

— Αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος θὰ μείνῃ ἀπόψε εἰς τὴν Φόνττα δὲλ Σόλ. Νὰ φωνάξετε γι' αὔριο τὸ παπᾶ. Γιὰ ἕνα γάμο. Πηγαίνετε.

Ὁ καιρὸς ἐφάνηκε ἀτέλειωτος 'ς τὸ Γιάννη, μέσα 'ς τὸν στρατιωτικὸ σταθμὸ ποῦ τὸν ἔστειλε ὁ ὑπασπιστής. Ἀργοῦσε, ἀργοῦσε νὰ ξημερώσῃ καὶ οὐρλιάζαν τὰ σκυλιὰ καὶ μακρυὰ ἀκούγονταν τουφεκιαῖς.

Τὸ πρῶτ' ἀποκοιμήθηκε. Ὁνειρεύονταν τὴν Πέπα καὶ ἔβαζεν 'στὸ ὄνειρό του, 'στὸ κοκκαλιά- ρικο χέρι τοῦ γέρω Χεγαραιῖ χουφτιαῖς χρυσᾶ νομίσματα, τὴν προῖκα μιᾶς ζωντανῆς, τὴν τιμὴ ἐνοῦ πεθαμένου.

Εἶχε καλὰ καλὰ ξημερώσει ὅταν ἓνα ἀπό- σπασμα στρατιώταις μὲ ἓνα λοχία ἤρθανε νὰ πάρουνε τὸν Γιάννη. Ποιὸς τὸν ἤθελε; Ὁ στρα- τηγός. Ὁ λοχίας δὲν ἀπαντοῦσε σ' ὅ,τι τὸν ἐρωτοῦσε ὁ Ἀρακουῖλ. Ἀνέβηκαν τὸν μεγάλο δρόμο, τὸ δρομάκι μὲ τὰ σπήτια ποῦ εἶνε κοντὰ κοντὰ καὶ ἔχουν τῆς ἀρχαίαις γαλαζίσαις ζω- γραφιαῖς ἀπ' ὄξω, ποῦ σοῦ ἄρεσαν προτύτερα τόσο πολὺ καὶ ἐσταμάτησαν στὴ μεγάλη πλα- τεῖα. Ἦτανε χαρὰ Θεοῦ. Ὁ ἥλιος ἔπεφτε 'σὰ χρυσάφι ἀπάνω στοὺς κοκκινισμένους τοίχους τῆς ἐκκλησίας καὶ 'στὰ χαλάσματα τοῦ δημαρ- χείου, μαυρισμένα ἀπὸ τὴ φωτιά. Ἡ πλατεῖα ἦτανε γεμάτη κόσμο. Οἱ στρατιώταις στὴ γραμμῇ.

Ὁ Γαρρίδος, κατακίτρινος, μὲ μεγάλη στολὴ ἐστεκόταν κάτω 'στῆς σκάλας τῆς ἐκκλησίας μὲ τοὺς ἀξιωματικούς του καὶ κοντὰ του, μέσα στὸ μαῦρο βέλο τῆς, ὤμορφη σὰν Παναγία, ἡ Πέπα μὲ τὸν πατέρα τῆς.

Ὁ Ἀρακουῖλ μὲ μιὰ ματιὰ τὰ εἶδε ὅλα. Τοὺς στρατιώταις, μὲ τῆς λόγχαις των, ποῦ ἄστραφταν στὸν ἥλιο, τὸ στρατηγόν, τὸ ὤμορφο κορίτσι, καὶ ἀνάμεσα ἀπὸ τὴν θύρα τῆς ἐκκλησίας, ἐκεῖ κάτω, 'στὸ βάθος, φῶτα, φῶτα, ποῦ ἔλαμπε ὅλη ἡ ἐκκλησιᾶ...

Τὸν ἔφεραν ἐμπρὸς στὸν Γαρρίδο.

Ὁ Ἀρακουῖλ ἐκύτταξε μὲ λυγωμένα μάτια τὴν Πέπα καὶ αὐτὴ μὲ τὰ μαῦρά της μάτια, ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὰ μακρὰ τσίνουρα, τὸν ἐκύτταξε παράξενα, παράξενα. Ἐφαίνονταν στὸ Γιάννη, ὅτι τὸ χρυσοδεμένο λειτουργικόν—ἐκεῖνο ἐπάνω 'στὸ ὁποῖο τοῦ εἶχε ὀρκισθῇ νὰ γείνη γυναῖκά του—ἔτρεμε 'στὰ χέρια τῆς.

Ὁ στρατηγός εἶπε:

— Νὰ ἔρθῃ ὁ παπᾶς!

Ὁ παπᾶς, σὰν νὰ ἐπερίμενε τὴν προσταγὴ τοῦ στρατηγοῦ, ἐφάνηκε 'στὴ θύρα τῆς ἐκκλη- σίας. Ἐφερε τὸ ἄσπρο ὠμοφόρι του καὶ ἐστάθηκε στὸ κατώφλιο, ἀκίνητος 'σὰν ἄγαλμα. Ἡ καμ- πάναις εὐθυμὰ ἐχτυποῦσαν τὸ ὡσαννὰ τῶν γιορτάδων, τὸ χαρούμενο τραγοῦδι τῶν γά- μων καὶ τῶν εὐτυχισμένων!

— Τιθούρκει Χεγαραιῖ, εἶπε ὁ στρατηγός, 'στὸ γέρο νοικοκύρη, νὰ ὁ Γιάννης Ἀρακουῖλ, ὁ ὁποῖος ἔχει τὴν προῖκα τῶν δὴδ χιλιάδων δούρων ποῦ τοῦ ζήτησες γιὰ νὰ τοῦ δώσης τὴν κόρη σου. Ὅ,τι ὑπόσχεσαι κανέναν τὸ χρωστάει. Δίνεις τὴν κόρη σου 'στὸν Γιάννη Ἀρακουῖλ;

Ὁ γέρω Χεγαραιῖ μὲ φωνὴ μισοπνιγμένη ἀπάντησε:

— Ναί.

— Γιάννη Ἀρακουῖλ, ἐφώναξε πάλι ὁ στρα- τηγός. Θέλεις γιὰ γυναῖκά σου τὴν Πέπα Χε- γαραί;

— Ναί.

Εἰς τὸ καὶ αὐτὸ μέσα ὁ Γιάννης ἔβαλε ὅλη του τὴ ζωὴ. Ὁ παπᾶς ἐπρόσμενε.

— Πέπα Χεγαραιῖ, ἐφώναξε ὁ στρατηγός, γυρίζοντας στὴν κόρη, θέλεις γι' ἄνδρα σου τὸν Γιάννη Ἀρακουῖλ;

Ἡ Πέπα ἐπροχώρησε δὴδ βήματα κατὰ τὸ μέρος ποῦ ἦτανε ὁ Γιάννης, ἐστύλωσε ἀπάνω του τὰ δύο της μαῦρα μάτια καὶ εἶπε:

— Ὁχι!

Ἀνάμεσα 'στὸ πλῆθος, 'πίσω ἀπὸ τοὺς στρα- τιώταις, ἀκούσθηκε ἓνα φοβερό αἶ! . Οἱ στρα- τιώταις ἀκίνητοι ἐκύτταζαν

— Ὁχι, ξαναεἶπε ἡ κόρη μὲ δυνατώτερη φωνή. Ὁρκίσθηκα νὰ μὴ πάρω ἄλλον καὶ ἀ- φοῦ τὸ ὀρκίσθηκα θὰ κρατήσω τὸν ὄρκο μου. Μὰ δὲν θὰ γείνω γυναῖκα ἐνὸς ἀτίμου!

Ὁ Γιάννης Ἀρακουῖλ τὴν ἐκύτταξε σὰν τρε- λός μὲ τὰ μάτια ἀνοιχτά, κάτασπρος σὰν τὸ ὠ- μοφόρι τοῦ παπᾶ. Ἀπὸ μακρὰ, ἀπὸ πολὺ μα- κρὰ, ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὸν κάμπο, ἀκούγονταν πέ- ρα νὰ ἀνεβαίνῃ, νὰ ἀνεβαίνῃ λυπητερά ἀπὸ πίσω ἀπὸ τοὺς λόφους, θλιβερό καμπάνισμα, τὸ θανάσι- μον καμπάνισμα, τὸ ἀτέλειωτο κλάμμα τῆς καμπάναις γιὰ τοὺς πεθαμένους. Ἐσήμει- ναν τὴν προσευχὴ γιὰ τὸ ψυχομάχημα οἱ καρ- λισταί. Τὸ φαρμάκι εἶχε κάμει τὴ δουλειά του.

Σὲ λιγάκι, σὰν νὰ ἐχαιρέτιζαν κι' αὐταῖς τὸν πεθαμένο, ἡ καμπάναις τοῦ Ἐρνάνη, ἐσώπασαν, ἔμεναν ἀπάνω 'στὸ καμπαναριὸ βουβαῖς, ἄφη- ναν νὰ ἀκούγεται μόνο τὸ θλιβερό καμπάνι- σμα, τὸ μακρὸν καμπάνισμα...

Ἀξαφνὰ ἐσταμάτησε καὶ αὐτό, καὶ 'στὴν πλατεῖα ποῦ ἦτανε γεμάτη ἀπὸ κόσμο, ἔβασί- λεψε σιωπὴ, σάμπως ὁ ἀέρας νὰ ἔφερε, 'στὸ φύ- σημά του, ἕως ἐκεῖ 'πάνω τὴν εἶδησι ὅτι ἐτελεί- ωσαν ὅλα...

— Ὁ Ζουκαράγας ἐπέθανε! εἶπε, ὁ γέρω Γαρ- ρίδο.

Ὁ Ἀρακουῖλ ἐκύτταξε τὴν Πέπα μὲ φλογι- σμένα μάτια. Τὴν παρακαλοῦσε νὰ τὸν κυττά- ξῃ, νὰ τὸν ἐννοήσῃ.

— Γιὰ σένα τῶκαμα! γιὰ σένα! τῆς εἶπε ἀ- γριεμένος.

Ἡ Πέπα ἐγύρισε ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριὰ τὸ κε- φάλι τῆς.

Ὁ στρατηγός εἶπε τότε ψυχρὰ 'στὸ Γιάννη:

— Ἀρακουῖλ, τί θέλεις νὰ τῆς κάμωμε τῆς δὴδ χιλιάδες δούρα;

— Τὰ χρήματα;

Ὁ Ἀρακουῖλ ἐννόησε.

— Ἀς τῆς δώσουνε 'στοὺς φτωχοὺς. Οὔτε ἓνα

σταυρό δὲν θέλω νὰ μοῦ βάλουνε ἀπάνω 'στὸν τάφο μου.

Ἐδείξε τοὺς στρατιῶταις ποῦ τὸν συνώδευσαν καὶ ἐπρόσθεσε :

— Εἶνε γιὰ μένα αὐτὰ βέβαια ;

— Ἀρακουῖλ, δὲν σκοτώνουνε ἕναν πολεμιστὴ μὲ φαρμάκι, τοῦ ἀπάντησεν ὁ Γαρρίδο.

Ὁ Γιάννης Ἀρακουῖλ ἐσταυροκοπήθηκε, ἐγονάτισε ἐμπρὸς στὸν παπᾶ καὶ εἶπε μὲ δυνατὴ φωνή : « Ὁ Θεὸς νὰ μὲ συωρέσῃ ». — Ἡ καμπάναις τοῦ Ἑρνάνη ἐσήμαιναν κι' αὐταῖς τώρα νεκρώσιμα, ὅπως ἡ καμπάναις τοῦ κάμπου, κάτω ἀπὸ τὸ λόφο τῆς Ἁγίας Βαρβάρας.

Ὁ Γιάννης ἐσηκώθηκε, ἔβγαλε ἀπὸ τὴν τσέπη του ἕνα σιγάρου, τὸ σιγάρου τοῦ Ζουκαράγα καὶ ἐζήτησε τὴν φωτιά τοῦ λοχία. Ἀναψὲ τὸ σιγάρου του, τὸ ἔβαλε στὸ στόμα ἀποχαιρέτισε μὲ μιὰ τελευταία ματιὰ τὴν Πέπα, ἡ ὁποία ἐκινήθηκε νὰ πάῃ κοντά του, μὰ ἔπειτα ἔβαλε θέλησι 'ς τὸ ἑαυτὸ τῆς καὶ ἐστάθηκε ἀκίνητη. Τὸ ὄμμαρφο παλλικάρι, χαμογελῶντας πικρά, ἐσήκωσε τὸ κεφάλι καὶ ἐχάθηκε μέσα 'στους στρατιῶταις, τοὺς ὁποίους ὁ Γαρρίδο διέταξε μὲ ἕνα νόημα . . .

Ἡ Πέπα τότε ἐγύρισε, ζητῶντας νὰ τὸν ἰδῇ, νὰ τὸν ξαναῖδῇ ἀκόμη· μὰ δὲν εἶδε τίποτε μέσα 'ς τὸν κύκλο τῶν τουφεκιῶν, τὰ ὁποῖα ἐφεύγανε ἐκεῖ κάτω, κατὰ τὸ μέρος τῆς ἐκκλησίας — δὲν εἶδε πιά παρὰ ὀλίγο γαλάζιο καπνὸ, ὅπου σηκώνουνταν ἀπάνω ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, μέσα 'ς τὸ λαμποκόπημα τῶν λογχῶν, καὶ ἐχάνετο 'ς τὸ γαλανὸ οὐρανό . . .

Στὴν ἐκκλησίαν ἄρχισαν οἱ ψαλμοί, ἡ προσευχαίς. Ἐκεῖ κάτω, 'ς τὸν κοκκινωπὸ τοῖχο, ὁ Γιάννης Ἀρακουῖλ ἤπιε τὴν τελευταία ρουφίτζα τοῦ σιγάρου του.

Ἡ Πέπα ἀνάμεσά 'ς τὴ νεκρικὴ σιωπὴ τοῦ ἐβασίλειψε 'ς ὅλη τὴν πλατεία, ἄκουσε ἕνα μακρὸν πρόσταγμα, τὸν κρότο τῶν τουφεκιῶν, καὶ κατόπι καθαρὰ καθαρὰ τὴν λέξι : « Πῦρ ! »

Ἐπεσε 'ς τὰ γόνατα, κατὰσκοτωμένη, καὶ ἄρχισε μὲ δυνατὴ φωνή ! « Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς . . . »

Μὰ τὴν προσευχὴ τῆς τὴν ἔκοψαν ἡ τουφεκιαίς.

Ὁ Γιάννης Ἀρακουῖλ, ὄρθιος ἀκόμη 'ς τὸν τοῖχο, ἔχωντας 'ς τὸ στῆθος τῆς αἵματωμένας τρύπαις ποῦ τοῦ ἔκαμαν ἡ σφαίραις, ἔπεφτε τὴν ἰδια στιγμὴ προῦμυτα.

Ὅταν ὁ λοχίας ἐπλησίασε γιὰ νὰ τοῦ ρίξῃ καὶ τὴν τελευταία τουφεκιά 'ς τὸ αὐτὶ, ἀπὸ τὸ σιγάρου ποῦ ἐκρατοῦσε ὁ Γιάννης — ἀπὸ τὸ σιγάρου τοῦ Ζουκαράγα — ἔβγαине ἀκόμη ἕνας λεπτὸς γαλάζιος καπνὸς καὶ ὁ καπνὸς αὐτὸς ἐπιζοῦσε ἀπὸ τὸν Ζουκαράγα, τὸν ἥρωα καὶ ἀπὸ τὸν Ἀρακουῖλ, τὸ φονεῖ !

Δ Γ Κ

Η ΠΑΝΑΓΙΑ ΤΟΥ ΤΙΤΙΑΝΟΥ

(Διήγημα ἐκ τοῦ δανικοῦ).

(Συνέχεια. Ἴδε προηγούμενον φύλλον 675).

Οὕτω διῆγε κατὰ τὸ φαινόμενον εὐάρεστον ἐν Παρισίοις βίον, τὸ παρὰδοξον ὅμως εἶνε ὅτι, ὅταν ἡμέραν τινὰ διῆλθε πρὸ τοῦ οἰκήματος τῆς μυλαίδης, τοῦ ὁποῖου τὰ παρὰθυρα ἦσαν ἀνοικτά, καὶ ἐρωτήσας ἔλαβε τὴν ἀπάντησιν ὅτι αἱ κυρίαι εἶχον ἀνχωρήσῃ τὴν προηγουμένην ἡμέραν εἰς Λονδίνον, — αἴφνης καὶ αὐτὸς ἐμάζεψε τὰ ρούχά του καὶ τὴν ἄλλην ἡμέραν εὐρέθη εἰς Λονδίνον.

« Ὁ μυλόρδος ἔλαβε μέρος εἰς ὅλας τὰς διασκεδάσεις καὶ ὁ κόσμος ἠπόρει ἐπὶ τούτῳ· ἐκ φύσεως εἶχε πολὺ λεπτοὺς κ' εὐγενεῖς τρόπους, χαρακτηρὰ ἱπποτικὸν καὶ συγχρόνως ὀλίγον τι αἰδῆμονα, πρᾶγμα πολὺ ἀρέσκον εἰς τὰς κυρίας. Δὲν πρέπει ὅμως ἕνεκα τούτου νὰ πιστεύσῃτε, ὅτι ἡρυθρία πάντοτε καὶ ἀπέναντι πάσης ὥραιας κυρίας περιήρχετο εἰς ἀμνηχανίαν, ὅπως κατὰ τὴν ἀξιουμένην ἐκείνην πρωΐαν ἐνώπιον τῆς Λαίδης Μαρίας. Τώρα εἶχε πλέον πείραν καὶ ἦτο θωρακισμένος κατ' ὅλων τῶν πειρασμῶν, συγχρόνως ὅμως ἤξευρε νὰ φέρηται μὲ τόσῃν εὐγένειαν καὶ γλυκύτητά, ὥστε ὅλοι τὸν ἠγάπων καὶ πρὸ πάντων αἱ νεαραὶ κυρίαι, ἐξ ὧν πολλαὶ μάλιστα ἤρχισαν νὰ αἰσθάνωνται ἐν τῇ καρδίᾳ των καὶ τὸ ὄξυ τοῦ ἔρωτος βέλος. — Τέλος ἐπέστη καὶ ὁ ἴδιος, ὅτι χάριν τῆς Λαίδης Μαρίας ἐπήγαγεν εἰς τὰς συναναστροφάς, ἡ ὁποία ὅμως ἀπεσύρθη εἰς τὴν ἐξοχικὴν τῆς ἐπαυλιν διὰ ν' ἀναπαυθῇ ἀπὸ τοὺς κόπους τῶν ταξιδίων, ἐν ᾧ γενικῶς παρεδέχοντο, ὅτι δὲν θὰ κατάρθωνε ν' ἀντιστῇ ἐπὶ μακρὸν εἰς τὰ θέλητρά τῆς πρωτεούσης καὶ θὰ ἐπανήρχετο μετ' ὀλίγον, διὰ νὰ δεχθῇ τὸ θυμίαμα τῆς εἰς τὴν καλλονὴν τῆς ὀφειλομένης λατρείας.

« Ἀλλ' ἡπατῶντο ἡ μυλαῖδὴ ἔμενεν ἐκεῖ ὅπου ἦτο· ὁ μυλόρδος δυσθύμως ἐπεσκέπτετο πλέον τὰ θέατρα, τοὺς χοροὺς καὶ τὰς συναναστροφάς — τρέφων πάντοτε τὴν ἐλπίδα ὅτι ἐπὶ τέλους θὰ ἐξεπληροῦτο ὁ ὑποκάριος αὐτοῦ πόθος. Ἐβαρύνθη ὅμως μετ' ὀλίγον νὰ ἐλπίζῃ καὶ τὸν Αὐγουστον συνέλαβεν αἰφνιδίως μίαν τολμηρὰν ἀπόφασιν.

« Ὁταγματάρχης Οὐίλκινς, ἐλθὼνμίαν πρωΐαν εἰς τοῦ μυλόρδου, τὸν εὕρισκε κατατάσσοντα ἐσπευσμένως τὰ βιβλία του καὶ τὸν ὑπὲρ τὴν ἐτοιμάζοντα τὰ κιθώτιά του διὰ ταξιδίου.

— Φεύγεις Οὐίλλιαμ, — εἰς Σκωτίαν ;

— Ὁχι.

— Ἐνόμιζα, ἤθελες νὰ ψαρεύσης ἐκεῖ· πηγαίνεις λοιπὸν εἰς Οὐαλίαν, εἰς τὸ κτήμά σου ;